

Ο ΚΙΚΕΡΩΝΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΩΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΙΛΙΝΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ-ΑΣΚΗΣΕΩΝ

1. Ερωτήσεις-ασκήσεις ανοικτού τύπου

1. Να μεταφέρετε τα τριτόκλιτα προσηγορικά ονόματα του κειμένου στην αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού, εφόσον αυτό είναι δυνατόν, και να δηλώσετε το γένος τους.
2. Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις των ουσιαστικών της 1ης και 5ης κλίσης του κειμένου στον αριθμό που βρίσκονται.
3. *coniurationem nascentem*: Να κλιθούν μαζί και στους δύο αριθμούς.
4. Να μεταφέρετε τα επίθετα του κειμένου στην αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού και στα τρία γένη των τριών βαθμών, εφόσον αυτό είναι δυνατόν.
5. Να γραφούν στον άλλο αριθμό οι πλάγιες πτώσεις των επιθέτων του κειμένου στο αρσενικό και ουδέτερο γένος του συγκριτικού βαθμού, εφόσον αυτό είναι δυνατόν.
6. Να σχηματίσετε και στους τρεις βαθμούς τα αντίστοιχα επιρρήματα των επιθέτων του κειμένου, εφόσον αυτό είναι δυνατόν.
7. Να μεταφέρετε τις αντωνυμίες του κειμένου στην αντίστοιχη πτώση του άλλου αριθμού και στα τρία γένη, εφόσον αυτό είναι δυνατόν.
8. Των τύπων του κειμένου που βρίσκονται σε αφαιρετική πτώση να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις και των δύο αριθμών, εφόσον αυτό είναι δυνατόν.
9. Να γίνει χρονική αντικατάσταση των ρημάτων της 2ης συζυγίας του κειμένου στη φωνή που βρίσκονται.
10. Να γίνει χρονική αντικατάσταση των ρημάτων της 3ης συζυγίας του κειμένου στη φωνή που βρίσκονται.
11. *confirmaverunt, dissimulent*: Να γίνει χρονική αντικατάσταση των ρημάτων σε όλες τις εγκλίσεις.
12. *dicerent*: Να κλιθεί η προστακτική έγκλιση ενεστώτα και μέλλοντα στη φωνή που βρίσκεται το ρήμα.

13. Να γραφούν οι αρχικοί χρόνοι όλων των ρημάτων του κειμένου και στις δύο φωνές, εφόσον αυτό είναι δυνατόν.
14. Να ξαναγραφούν οι παρακάτω περίοδοι, αφού μεταφερθούν τα ρήματα των κυρίων προτάσεων στο αντίστοιχο πρόσωπο της οριστικής παρατατικού και γίνουν, όπου χρειάζεται, οι αναγκαίες τροποποιήσεις ώστε οι νέες περίοδοι να είναι νοηματικώς αποδεκτές. Να μη θίξετε εκείνες που δεν είναι δυνατόν να μετασχηματισθούν:
- α) *Nonnulli sunt in hoc ordine, qui aut ea, quae imminent, non videant, aut ea, quae vident, dissimulent.*
- β) *Hi spem Catilinae mollibus sententiis aluerunt coniurationemque nascentem non credendo confirmaverunt.*
- γ) *Horum auctoritatem secuti multi, non solum improbi verum etiam imperiti, si in hunc animadvertissem, crudeliter et regie id factum esse dicerent.*
- δ) *Nemo tam stultus erit, qui non videat coniurationem, nemo tam improbus qui non fateatur.*
- ε) *Si Catilina in Manliana castra perveniet, quo intendit, omnes coniurationem esse factam videatis.*
15. Να ξαναγραφούν οι παρακάτω περίοδοι αφού μεταφερθούν τα ρήματα στο αντίστοιχο πρόσωπο του άλλου αριθμού, εφόσον αυτό είναι δυνατόν, και γίνουν οι απαραίτητες τροποποιήσεις, ώστε οι νέες περίοδοι που θα προκύψουν να είναι νοηματικώς αποδεκτές.
- α) *Nonnulli sunt in hoc ordine, qui aut ea, quae imminent, non videant, aut ea, quae vident, dissimulent.*
- β) *Hi spem Catilinae aluerunt et coniurationem nascentem non credendo confirmaverunt.*
- γ) *Horum auctoritatem secuti multi, non solum improbi verum etiam imperiti, si in hunc animadvertissem, crudeliter et regie id factum esse dicerent.*
- δ) *Nemo tam stultus erit, qui non videat coniurationem, nemo tam improbus qui non fateatur.*
- ε) *Si ille in Manliana castra perveniet, quo intendit, omnes coniurationem esse factam videatis.*
16. Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε τους ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους ονοματικούς προσδιορισμούς του κειμένου.

17. Να εντοπίσετε τους τύπους που βρίσκονται σε αφαιρετική πτώση και να προσδιορίσετε τον συντακτικό τους ρόλο.
18. Να εντοπίσετε τους τύπους που βρίσκονται σε αιτιατική και να προσδιορίσετε τον συντακτικό τους ρόλο.
19. Να εντοπίσετε τις αναφορικές προτάσεις του κειμένου, να προσδιορίσετε το είδος τους και να δικαιολογήσετε τον τρόπο εκφοράς τους.
20. Να εντοπίσετε τους υποθετικούς λόγους του κειμένου, να προσδιορίσετε το είδος τους και να δικαιολογήσετε τον τρόπο εκφοράς τους.²²⁴
21. Να εντοπίσετε και να χαρακτηρίσετε συντακτικώς τις μετοχές του κειμένου. Να δικαιολογήσετε τον συντακτικό τους ρόλο καθώς και την πτώση τους.
22. Να προσδιορίσετε το είδος των απαρεμφάτων του κειμένου και να δικαιολογήσετε τον χρόνο στον οποίο βρίσκονται. Να δικαιολογήσετε την πτώση του υποκειμένου τους.
23. Να εντοπίσετε τις λέξεις του κειμένου που έχουν ετυμολογική σχέση με αντίστοιχες λέξεις της Ελληνικής (αρχαίας και νέας).
24. Μα μεταφράσετε στα Λατινικά:
  - α) *Ήσαν τόσο αχρείοι αυτοί, που δεν ήθελαν να ομολογήσουν ότι έγινε συνωμοσία.*
  - β) *Αν τον είχαμε τιμωρήσει, πολλοί θα ήταν εκείνοι που θα έλεγαν ότι τον τιμωρήσαμε σκληρά και τυραννικά.*
  - γ) *Υπάρχουν πολλοί στην τάξη των Συγκλητικών που δεν θέλουν να δουν αυτό που μας απειλεί, που κάνουν πως δεν βλέπουν αυτά που όλοι βλέπουμε.*

---

²²⁴ Για την απάντηση βλ. Μ. Πασχάλης - Γ. Σαββαντίδης, *Λατινικά Λυκείου. Το βιβλίο του καθηγητή*, σ. 124.

2. Ερωτήσεις-ασκήσεις κλειστού (αντικειμενικού) τύπου

I. Άσκηση συμπλήρωσης κενών

1. Να συμπληρώσετε τα κενά επιλέγοντας από τις λέξεις που δίδονται μέσα στις παρενθέσεις τη λέξη που κάθε φορά απαιτείται αφού τη μεταφέρετε στον κατάλληλο τύπο. Να προσέξετε ώστε οι προτάσεις να είναι νοηματικώς αποδεκτές:
  - α) *Nonnulli tam stulti et ..... erant, ... non ..... id, quod civitati ..... .* (imperitus, video, qui, immineo)
  - β) *Nonnulli ea ..... vident, ... et non ..... .* (qui, fateor, dissimulo)
  - γ) *Illi tam improbi erant, ... coniurationes nascentes non credendo ..... .* (qui, confirmo)
  - δ) *Multi tam stulti sunt, ... coniurationem ..... non ..... , et tam improbi, qui non eam factam esse ..... .* (qui, nascor μτχ., video, fateor)
  - ε) *Si in hos ..... , ... contra rem publicam ..... , multi id crudeliter et regie factum esse dicerent.* (animadverto, coniuro, qui)
  - στ) *Vos spem Catilinae sentiatis, ... erant, ... et coniurationem nascentem non credendo confirmavistis.* (aluo, mollis, qui)
  - ζ) *Multi ..... auctoritatem eius secuti sunt, non solum stulti verum etiam ..... et improbi ..... .* (qui, sum, imperitus)
  - η) *Speculatores ab eo nisi erant, ... quo hostes ..... .* (qui, video, intendo)
  - θ) *Vos stulti estis, qui ea, ... , ...* (qui, dissimulo, video)
  - ι) *..... facere non licet quidquid ..... , sed ea, ... leges iubent.* (civis, qui, volo)

II. Ασκήσεις του τύπου “Σωστό-Λάθος”

1. Να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο:

	Σωστό	Λάθος
α) Η αναφορική πρόταση “ <i>quo intendit</i> ” μολονότι ο λόγος είναι πλάγιος, εκφέρεται με οριστική, διότι θεωρείται ότι η πρόταση λειτουργεί ανεξάρτητα από τον πλάγιο λόγο.	☐	☐
β) Οι αναφορικές συμπερασματικές προτάσεις του κειμένου εκφέρονται με υποτακτική ενεστώτα, διότι στην κύρια πρόταση υπάρχει ρήμα αρκτικού χρόνου.	☐	☐
γ) Η αναφορική προσδιοριστική πρόταση “ <i>quae imminent</i> ” εκφέρεται με υποτακτική, διότι εκφράζει κάτι τι υποκειμενικό.	☐	☐
δ) Απόδοση στην υπόθεση “ <i>si animadvertissem</i> ” είναι η υποτακτική “ <i>dicerent</i> ”. Στον υποθετικό λόγο έχουμε συνδυασμό της υποτακτικής παρατατικού και υπερσυντελικού.	☐	☐
ε) Η πρόταση “ <i>qui aluerunt</i> ” είναι αναφορική προσθετική, διότι προσδιορίζει το περιεχόμενο ολόκληρης πρότασης.	☐	☐
στ) Οι αναφορικές συμπερασματικές προτάσεις εκφέρονται με οριστική.	☐	☐
ζ) Οι αναφορικές τελικές προτάσεις εκφέρονται με υποτακτική.	☐	☐
η) Ο τύπος “ <i>credendo</i> ” είναι αφαιρετική γερονδίου, που δηλώνει τρόπο.	☐	☐
θ) Η μετοχή “ <i>nascentem</i> ” είναι εναντιωματική.	☐	☐
ι) Το απαρέμφατο “ <i>fore</i> ” εξαρτάται από το ρήμα “ <i>intellego</i> ” και είναι ειδικό απαρέμφατο.	☐	☐

2. Να εξετάσετε αν ο χαρακτηρισμός των λέξεων του κειμένου είναι ορθός ή εσφαλμένος και να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο:

	Σωστό	Λάθος
α) <i>hoc</i> : αφαιρετική ουδετέρου γένους	☐	☐
β) <i>sententiis</i> : δοτική πληθυντικού	☐	☐
γ) <i>nascentem</i> : αιτιατική ενικού αρσενικού γένους	☐	☐
δ) <i>quorum</i> : γενική πληθυντικού ουδετέρου γένους	☐	☐
ε) <i>solum</i> : αιτιατική ενικού αρσενικού γένους	☐	☐
στ) <i>id</i> : ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους	☐	☐
ζ) <i>castra</i> : αιτιατική πληθ. ουδετέρου γένους	☐	☐
η) <i>pervenerit</i> : γ' ενικό οριστικής συντελ. μέλλοντα	☐	☐
θ) <i>stultum</i> : αιτιατική ενικού αρσενικού γένους	☐	☐
ι) <i>fateatur</i> : γ' ενικό υποτακτικής ενεστώτα	☐	☐

III. Ασκήσεις πολλαπλής επιλογής

1. Η πρόταση “qui non fateatur” είναι:

- α) αναφορική τελική
- β) αναφορική συμπερασματική
- γ) αναφορική αιτιολογική
- δ) αναφορική υποθετική
- ε) αναφορική εναντιωματική

Να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο.

2. Ο πρώτος υποθετικός λόγος του κειμένου εκφράζει:

- α) υπόθεση ανοικτή
- β) υπόθεση αντίθετη προς την πραγματικότητα
- γ) υπόθεση δυνατή

Να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο.

3. Ο τύπος “sententiis” του κειμένου συντακτικώς είναι:

- α) αφαιρετική του μέσου
- β) αφαιρετική του τρόπου
- γ) δοτική του ποιητικού αιτίου
- δ) αφαιρετική του ποιητικού αιτίου
- ε) δοτική του σκοπού

Να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο.

IV. Ασκήσεις σύζευξης

1. Στηριζόμενοι στο κείμενο να γράψετε δίπλα σε κάθε ερώτηση το γράμμα της αντίστοιχης απάντησης. Τέσσερις περίοδοι που καταχωρίζονται στη στήλη των απαντήσεων δεν ανταποκρίνονται σε αντίστοιχες ερωτήσεις.

Ερωτήσεις

- 1) *Qui spem Catilinae aluerunt?*
- 2) *Quo modo nonnulli, qui in ordine senatorio erant, spem Catilinae aluerunt?*
- 3) *Quo modo nonnulli, qui in ordine senatorio erant, coniurationem nascentem confirmaverunt?*
- 4) *Quid multi, improbi et imperiti, dicerent, si Cicero in Catilinam animadvertisset?*
- 5) *Qui ea, quae imminabant, non videbant et ea, quae videbant, dissimulabant?*

Απαντήσεις

- α) *Mollibus sententiis.*
- β) *Non credendo eam nasci.*
- γ) *Nonnulli, qui aut ea, quae imminabant, non videbant, aut ea, quae videbant, dissimulabant.*
- δ) *Nonnulli, qui in ordine senatorio erant.*
- ε) *Si Cicero in eum animadvertisset, crudeliter et regie id factum esse dicerent.*
- στ) *Cicero crudeliter et regie in hunc animadvertet.*
- ζ) *Nonnulli, qui spem Catilinae aluerunt.*
- η) *Auctoritate sua.*
- θ) *Illi tam stulti erant, qui coniurationem nascentem non viderent.*

2. Να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της Α΄ στήλης με τις σημασίες που δίδονται στη Β΄ στήλη αναγράφοντας μέσα στο πλαίσιο τον αριθμό της αντίστοιχης λέξης της Α΄ στήλης. Στη Β΄ στήλη υπάρχουν δύο σημασίες των οποίων δεν δίδεται η αντίστοιχη λατινική λέξη, την οποία θα πρέπει να συμπληρώσετε, ενώ στην Α΄ στήλη υπάρχουν δύο λατινικές λέξεις των οποίων δεν δίδονται οι αντίστοιχες σημασίες, τις οποίες επίσης θα πρέπει να συμπληρώσετε:

A	B
1) <i>ordo</i>	☐ επιεικής
2) <i>immineo</i>	☐ (εκ)τρέφω
3) <i>mollis</i>	☐ με σκληρότητα
4) <i>alo</i>	☐ ανόητος
5) <i>coniuratio</i>	☐ φθάνω
6) <i>auctoritas</i>	☐ τιμωρώ κάποιον
7) <i>crudeliter</i>	☐ κατευθύνομαι
8) <i>pervenio</i>	☐ τάξη
9) <i>intendo</i>	☐ ομολογώ
10) <i>stultus</i>	☐ συνωμοσία
11)	☐ .....
12)	☐ .....

3. Βάσει του κειμένου να αντιστοιχίσετε τις λατινικές λέξεις της Α' στήλης με τους όρους της Β' αναγράφοντας μέσα στο πλαίσιο τον αριθμό της αντίστοιχης λέξης της Α' στήλης. Στη Β' στήλη υπάρχουν τέσσερις όροι των οποίων δεν δίδεται η αντίστοιχη λέξη.

Α	Β
1) <i>hoc</i>	☐ αφαιρετική του μέσου
2) <i>Catilinae</i>	☐ υποκείμενο
3) <i>sententiis</i>	☐ επιθετικός προσδιορισμός
4) <i>regie</i>	☐ αφαιρετική του ποιητικού αιτίου
5) <i>id</i>	☐ γενική αντικειμενική
6) <i>stultum</i>	☐ επιρρ. προσδιορισμός τρόπου
7) <i>fore</i>	☐ αντικείμενο
	☐ γενική κτητική
	☐ αφαιρετική του τρόπου
	☐ γενική υποκειμενική
	☐ κατηγορούμενο

3. Συνδυασμός ασκήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου

1. Να εξετάσετε αν οι παρακάτω προτάσεις είναι από συντακτικής απόψεως ορθές ή εσφαλμένες και να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο. Να δικαιολογήσετε την επιλογή σας στην περίπτωση που θεωρείτε κάτι εσφαλμένο.

	Σωστό	Λάθος
α) <i>Nonnulli sunt in hoc ordine, qui id, quod imminet, non videant.</i>	☐	☐
β) <i>Nonnulli sunt in ea urbe, qui ea, quae vident, dissimulant.</i>	☐	☐
γ) <i>Multi homines ea, quae imminet non videant aut ea, quae vident, dissimulant.</i>	☐	☐
δ) <i>Homines stulti et imperiti videntes ea, quae imminet, stultitia sua saepe confirmant.</i>	☐	☐
ε) <i>Si in hunc animadvertissemus, crudeliter et regie id factum esse diceres.</i>	☐	☐

- στ) *Si in hunc animadvertissem, crudeliter et regie id factum esse dixisses.*
- ζ) *Illos, qui contra rem publicam coniuravere, morte multare non vultis.*
- η) *Ille, cuius spem mollibus sentiis aluistis, nunc in Manliana castra intendat.*
- θ) *Quis tam stultus est, qui non videt ea, quae omnes vident?*
- ι) *Legatos ad eum misit, qui auxilium petebant.*

2. Ο τύπος “mollibus” του κειμένου είναι:

- α) δοτική πληθυντικού αρσ. γένους
- β) αφαιρετική πληθυντικού αρσ. γένους
- γ) δοτική πληθυντικού θηλ. γένους
- δ) αφαιρετική πληθυντικού θηλ. γένους
- ε) δοτική πληθυντικού ουδ. γένους
- στ) αφαιρετική πληθυντικού ουδ. γένους

Να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο και να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

3. Ο εξαρτημένος υποθετικός λόγος του κειμένου εκφράζει:

- α) υπόθεση ανοικτή
- β) υπόθεση αντίθετη προς την πραγματικότητα
- γ) υπόθεση δυνατή

Να σημειώσετε την ένδειξη X στο οικείο πλαίσιο και να δικαιολογήσετε την επιλογή σας.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά επιλέγοντας από τις λέξεις που δίδονται μέσα στις παρενθέσεις τη λέξη που κάθε φορά απαιτείται, αφού τη μεταφέρετε στον κατάλληλο τύπο, και να δικαιολογήσετε τον τρόπο εισαγωγής και εκφοράς των δευτερευουσών προτάσεων. Να προσέξετε ώστε οι προτάσεις να είναι νοηματικώς αποδεκτές.

- α) *Nos stulti et improbi fuissetus, nisi in hunc* .....
 ..... *arma contra suam patriam* .....
 (animadverto, moveo, qui)
- β) *Cicero dicebat molles* ..... *aluisse spem Catilinae,*
 ..... *verum* ..... (sententia, qui, sum)
- γ) *Accius, qui multo minor Pacuvio natu* ....., *tragoediam*
suam, ... *“Atreus” nomen est, ei, qui* .....,
legit. (qui, desidero, sum)
- δ) *Quod in* ..... *est, idem esse aiunt in ingeniis:*
 ..... *dura et acerba nascuntur, post* ..... *mitia*
et iucunda. (pomum, qui, fio)
- ε) *Nonnulli tam stulti et improbi sunt, qui ea,* ..... *vident,*
 ..... *et non* ..... (qui, fateor, dissimulo)
- στ) *Sententiae vestrae tam* ..... *fuertunt,* ..... *spem*
Catilinae et eorum, qui eum secuti sunt, ... *et coniura-*
tionem nascentem ..... (qui, mollis, confirmo, alo)
- ζ) *Qui non* ..... *ea,* ..... *homines stulti et*
imperiti sunt. (qui, video, immineo)
- η) *Nisi in hunc, iudices,* ....., ... *contra rem*
publicam ....., *multi id stulte et improbe factum esse*
dicerent. (animadverto, coniuro, qui)
- θ) *Nuntios ad eum mittit,* ..... *victoriam.*
 (qui, nuntio)
- ι) *Cicero Catilinam coniuraturum esse intellexit,* .....
paucis post ..... (qui, dies, aperior)